СА ПУТЕВА ПОСЛЕДЊЕ БОРБЕ (1)

Обреди Реда против Хаоса

„Монашки редови нису скупине губитника и разочараника у овај свет, који од њега беже у усамљеност и испосништво, гоњени својим слабостима, већ је реч о есхатолошкој авангарди, зборовима одважних и јаких који хоће да сад и овде живе оно обећано сутра, пред ‚тачком Омега', подржавајући тако, очигледношћу свог примера, веру осталог дела заједнице"

Пише: Драгош Калајић

Док ле-жим у бол-ни-ци што но-си име кра-љи-це Је-ле-не, да при-мим ци-клич-ну ин-фу-зи-ју отро-ва про-тив зло-ћуд-них ту-мо-ра, екран мо-бил-ног те-ле-фо-на оба-ја-ва јед-на по-ру-ка ко-ја ме ве-о-ма ра-ду-је. „*Хри-стос се ро-ди. Сре-ћан Бо-жић и све нај-бо-ље, а по-себ-но до-бро здра-вље. Вла-ди-ка Пор-фи-ри-је и мо-на-си ма-на-сти-ра Ко-виљ* ."

До-бро пам-тим пр-ви су-срет с вла-ди-ком Пор-фи-ри-јем, у Срем-ским Кар-лов-ци-ма, по-во-дом је-се-њег ску-па пе-сни-ка по-све-ће-ног Бран-ку Ра-ди-че-ви-ћу, за јед-ном тр-пе-зом. Ту су се об-ре-ле и две хри-шћан-ске гра-ђан-ке то-ли-ко рев-но-сне да су ми по-гле-ди-ма ја-сно да-ва-ле до зна-ња ка-ко их мо-је при-су-ство са-бла-жња-ва. Јед-на ни-је одо-ле-ла а да не упи-та вла-ди-ку да ли *Цр-ква* до-пу-шта хри-шћа-ни-ма да се-де за истим сто-лом и чак обе-ду-ју *„с па-га-ни-ма”.*

Зна-ле су да сам на-пи-сао апо-ло-гет-ски пред-го-вор из-да-њу иза-бра-них спи-са Ју-ли-ја-на Апо-ста-те, а мо-жда и за јед-но осве-тље-ње пси-хо-па-то-ло-шке осно-ве *Апо-ка-лип-се* те-о-ло-га Јо-ва-на, на стра-ни-ца-ма ча-со-пи-са *Гра-дац* ? Или су та-ко го-во-ри-ле са-мо на осно-ву *„ре-кла ка-за-ла”* ? Прет-по-ста-вљам да ни-су зна-ле ка-ко је не-ки аме-рич-ки на-у-че-њак док-то-ри-рао с те-зом о је-ре-тич-кој при-ро-ди Срп-ске пра-во-слав-не цр-кве, пре-по-знав-ши у ме-ни ду-хов-ног во-ђу од-го-ва-ра-ју-ћег по-кре-та, зва-ног *„хри-сто-сла-ви-зам”* , са-мо за-хва-љу-ју-ћи огле-ду о од-но-су хри-шћан-ства и ра-та, ко-ји сам, то-ком ра-та, по-ну-кан мол-бом сту-де-на-та Бо-го-слов-ског фа-кул-те-та, на-пи-сао за њи-хов ча-со-пис *Ло-гос.*

На-пи-сао сам га јер про-фе-со-ри ни-су хте-ли да им по-мог-ну и од-го-во-ре на оп-ту-жбе со-ро-шев-ских пла-ће-ни-ка ка-ко Срп-ска пра-во-слав-на цр-ква, по-др-жа-ва-ју-ћи срп-ску бор-бу, кр-ши је-ван-ђе-о-ско на-че-ло по ко-ме тре-ба љу-би-ти не-при-ја-те-ља сво-га. Ни ре-че-ни док-то-рант ни-је знао за раз-ли-ку из-ме-ђу *ini-mi-cus* и *ho-stes* .

Јед-но је из-ве-сно: схва-тив-ши и без по-гле-да на го-шће ку-да сме-ра-ју, вла-ди-ка Пор-фи-ри-је им је од-го-во-рио, спо-кој-но и ве-дро, ка-ко му ње-го-во ис-ку-ство све-до-чи да су они ко-је мно-ги сма-тра-ју *је-ре-ти-ци-ма* или *па-га-ни-ма* че-сто бли-жи Бо-гу не-го и нај-рев-но-сни-ји вер-ни-ци. Пру-жио је при-мер Фри-дри-ха Ни-чеа: аутор *Ан-ти-хри-ста* је го-во-рио је-ди-но на осно-ву свог по-зна-ва-ња про-те-стан-ти-зма и ка-то-ли-ци-зма; да је по-зна-вао пра-во-сла-вље, не би то на-пи-сао.

Пам-тим до-бро и бли-ста-во пре-да-ва-ње ко-је је истог да-на вла-ди-ка Пор-фи-ри-је одр-жао у про-сто-ри-ја-ма срем-ско-кар-ло-вач-ке гим-на-зи-је о мо-на-шким ре-до-ви-ма.

Ни-су у пи-та-њу ску-пи-не гу-бит-ни-ка и раз-о-ча-ра-ни-ка у овај свет, ко-ји од ње-га бе-же у уса-мље-ност и ис-по-сни-штво, го-ње-ни сво-јим сла-бо-сти-ма, већ је реч о ес-ха-то-ло-шкој аван-гар-ди, збо-ро-ви-ма од-ва-жних и ја-ких ко-ји хо-ће да *сад и ов-де* жи-ве оно обе-ћа-но су-тра, пред
тач-ком Оме-га,
по-др-жа-ва-ју-ћи та-ко, очи-глед-но-шћу свог при-ме-ра, ве-ру оста-лог де-ла за-јед-ни-це.

До-бро сам знао и знам да је Пор-фи-ри-је-во схва-та-ње при-ро-де и сми-сла мо-на-шких ре-до-ва иде-ал-но те сто-га је-ди-но до-стој-но да по-чи-ва у Пла-то-но-вом све-ту веч-них иде-ја.

УПЕЧАТЉИВА РАЗ-ЛИ-КА

Кроз ход-ни-ке и со-бе бол-ни-це где ле-жим кре-ћу се два мо-на-ха ка-пу-ци-нер-ског ре-да, за-ду-же-на да пру-жа-ју уте-ху љу-ди-ма обо-ле-лим од смр-то-но-сне бо-ле-сти. Је-дан је цр-нац, де-бе-љу-ца, ва-зда на-сме-јан. Је-ди-но ме-не ре-дов-но за-о-би-ла-зи, не ски-да-ју-ћи осмех с ли-ца: прет-по-ста-вљам да са са-чу-ва-ним ин-стинк-том ди-вљи-не уме да пре-по-зна осо-бу ко-јој ње-го-ва по-моћ уоп-ште ни-је по-треб-на. Дру-ги је бле-ду-ња-ви Ита-ли-јан, три-де-се-тих го-ди-на. Пр-ви пут је при-шао мо-јој по-сте-љи, на-сло-нио се с обе ру-ке на оквир, као да је умо-ран, ба-цио по-глед ка сон-ди с отро-вом што је ви-си-ла из-над ме-не и ре-као: *„А-а-а! При-ма-те хе-ми-о-те-ра-пи-ју!?”* Би-ло је то пот-пу-но бе-сми-сле-но пи-та-ње јер се на том оде-ље-њу ни-је пру-жа-ла ни-ка-ква дру-га вр-ста те-ра-пи-је. Он-да је при-шао ви-се-ћој бо-ци и по-ку-шао да про-чи-та на њој мо-је име и пре-зи-ме, са спрем-ном олов-ком и ма-лим но-те-сом у ру-ци. Ни-је ус-пео да про-чи-та и да то пре-пи-ше. Схва-тио сам да он сво-ју рев-ност, од-но-сно број бо-ле-сни-ка ко-ји-ма је ука-зао
„ду-хов-ну по-моћ”
,
до-ка-зу-је пред ви-ши-ма спи-ском име-на и пре-зи-ме-на. По-но-во се осло-нио на оквир зу-ре-ћи у не-ку пра-зни-ну.

Тад сам га упи-тао ка-ко је по-стао мо-нах. На-сме-јао се и ре-као, као не-ко *оп-ште ме-сто* , ка-ко је имао раз-о-ча-ра-ње у љу-ба-ви. По-том се ис-пра-вио и до-дао да је ста-но-вао бли-зу ма-на-сти-ра те че-сто од-ла-зио код мо-на-ха да игра ко-шар-ку. Та-ко му се сви-део жи-вот ко-ји они во-де те је од-лу-чио да се за-мо-на-ши.
По-ку-шао сам да га ис-пи-там о не-ким про-стим те-о-ло-шким пи-та-њи-ма, али ме је гле-дао
бе-ло.

Јед-ном сам у ход-ни-ку срео и њи-хо-вог гвар-ди-ја-на: за-стао је код јед-не јад-ни-це што је би-ла у ко-ли-ци-ма, јер се пре-ви-ја-ла од бо-ло-ва. На-сме-јао се и ре-као: „*Ха, спа-ли сте на ко-ли-ца!”*
На-рав-но, ни-је то био из-раз злу-ра-до-сти већ не-спрет-не же-ље да по-мог-не сме-хом, тра-па-вим ху-мо-ром ко-ји је ис-пао мор-би-дан. Прет-по-ста-вљам да ме-сто где љу-ди сто-је не-по-сред-но су-о-че-ни са смр-ћу из-и-ску-је нај-бо-ље, нај-чвр-шће, нај-спрем-ни-је мо-на-хе за бор-бу про-тив ма-ло-ду-шно-сти и стра-ха, без-на-ђа и оча-ја-ња, ис-ку-ше-ња ђа-во-ла и без-вер-ја. Ако ред ка-пу-ци-не-ра у Ри-му не-ма ни-шта бо-ље од те тројице да по-ша-ље на ту
ва-тре-ну ли-ни-ју
– он-да је то знак да му је до-шао крај.

ЗЈА□ПИ□НЕ И НИГ□ДИ□НЕ

Док про-ла-зим кроз Гр-ба-ви-цу, на-кон јед-ног од ско-ро сва-ко-днев-них гра-на-ти-ра-ња с по-ло-жа-ја из му-сли-ман-ског Са-ра-је-ва, ви-дим ста-ри-цу ка-ко с дир-љи-вом мар-љи-во-шћу, пред сво-јим до-мом, ме-тлом чи-сти ста-зу ко-ја ми из-гле-да са-вр-ше-но чи-ста. Уоча-ва то и не-ко из мог дру-штва, па до-ба-цу-је:

„Еј, ба-бо, па ју-трос си све ле-по очи-сти-ла! Што на-но-во ра-диш за џа-бе!”

Са-ве-то-ва-на за-ста-је, ис-пра-вља се те јед-ном ру-ком при-ти-ска кич-му и кроз осмех од-го-ва-ра:

„Знам ја сво-је!”

Јед-на-ко ме је за-чу-ди-ло – кад сам пр-ви пут сти-гао на јед-ну ва-тре-ну ли-ни-ју – што вој-ни-ци чи-сте сво-је оруж-је ду-го вре-ме-на на-кон што су га са-вр-ше-но очи-сти-ли. Бр-зо сам схва-тио да то про-ду-же-но чи-шће-ње оруж-ја ни-је циљ већ сред-ство ис-пу-ња-ва-ња вре-ме-на ри-ту-а-ли-ма Ре-да, ка-ко би се за-тво-рио сва-ки про-цеп за про-дор си-ла Ха-о-са. Исти сми-сао ту има-ју и оста-ли об-ре-ди сва-ко-дне-ви-це.

Ипак, та-ко ство-ре-на за-шти-та ни-је уну-тар Ре-да већ из-ван, у не-чем *тре-ћем,* од-но-сно
пр-вом,
јер то што не при-па-да ни Ха-о-су а ни Ре-ду за-пра-во им прет-хо-ди. Реч је о ис-ку-ству
пра-зни-не,
ство-ре-не по-на-вља-њем од-ре-ђе-них чи-но-ва ко-је их ко-нач-но обе-сми-шља-ва. У пи-та-њу је по-сту-пак свој-ствен мно-гим тех-ни-ка-ма ре-ли-гиј-ске ек-ста-зе или ме-ди-та-ци-је, чи-ји се по-чет-ни сту-пањ са-сто-ји од по-на-вља-ња од-ре-ђе-них рад-њи, ли-ков-них пред-ста-ва те фор-му-ла или
ман-три
ра-ди чи-шће-ња основ-ног про-сто-ра би-ћа од свих зна-че-ња па и оних свој-стве-них би-ва-њу.

Пр-ви пут сам то уочио у пре-пу-ној те-ки-ји, у Ми-ли-ћи-ма, не-ко-ли-ко го-ди-на уочи ра-та, при-су-ству-ју-ћи ри-ту-а-лу дер-ви-ша *хук-та-шког* сме-ра, за-хва-љу-ју-ћи ље-ба-зно-сти му-сли-ман-ских при-ја-те-ља. Па-ра-док-сал-но, при-де-ви и по-хва-ле Ала-ху ту су обе-сми-шље-ни си-лом по-на-вља-ња, ко-је уки-да свет зна-че-ња и отва-ра мен-тал-ну зја-пи-ну, у ко-ју за-па-да свест те се га-си, док ра-зум то
уна-пред
или
накнадно
об-ја-шња-ва као чин ста-па-ња соп-ства с бо-жан-ским, су-бјек-тив-ног по-ла ствар-но-сти с оним објек-тив-ним.

Не знам да ли су во-ђе *хук-та-ша* све-сне овог па-ра-док-са. Да се у тој ве-штач-ки ства-ра-ној ниг-ди-ни свест уче-сни-ка ри-ту-а-ла до-и-ста га-си, све-до-чи-ла су упа-ље-на кан-ди-ла, обе-ше-на по зи-до-ви-ма, на упа-дљи-вим ме-сти-ма, као ви-дљи-ве ме-ре рас-по-ло-жи-вог ки-се-о-ни-ка. Кад опа-зи да се она га-се –
ше-ик
је ду-жан да пре-ки-не об-ред, ка-ко би спа-сао уче-сни-ке од гу-ше-ња. Осе-ћао сам не-до-ста-так ва-зду-ха и рас-ту-ћи смрад људ-ских га-со-ва, ис-пу-шта-них упра-во осло-ба-ђа-њем од све-сти и од-го-ва-ра-ју-ћих сте-га. Ни-сам мо-гао из-др-жа-ти ви-ше од по-ла са-та те сам с ду-жним из-ви-ње-њем иза-шао из те-ки-је. Мо-ји при-ја-те-љи, из-у-зет-но ви-со-ко обра-зо-ва-ни, вид-но убле-де-ли, са жа-ље-њем су ме пра-ти-ли. Је-дан ме је, уме-сто свих, упи-тао:

„Зар те ни-је ухва-ти-ло?” **<**

(Јун 2006)

*(„НА-ЦИ-ЈА” је 2006. у два своја штампана издања започела постхумно објављивање извода из обим-ног ру-ко-пи-са Дра-го-ша Ка-ла-ји-ћа
, преминулог годину дана раније, у јулу 2005. Тај рукопис,
под на-сло-вом „Зим-ски сол-сти-ци-јум
”
, аутор
је
пред смрт лич-но по-ве-рио
свом пријатељу и
на-шем глав-ном уред-ни-ку
Бранославу Матићу
.
У нашој електронској Архиви можете прочитати све досад објављене делове.)*

(2) Терор историје и времена

(3) Једна суза за Војтилу

(4) Чекајући крај и почетак

(5) О интуицији и слободи